

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Elizabeth Robards
WITH VIOLETS

Copyright © 2008 by Nancy Robards Thompson
Translation Copyright © 2021 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03639-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Elizabeth Robards

DEVOJKA
sa
ljubičicama

Prevela Sanja Bošnjak

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2021.

*Postaće slikarke.
Jeste li potpuno svesni šta to znači?
To će biti revolucionarno – gotovo bih rekao
katastrofalno – za vaše građansko društvo.
Jeste li sigurni da nećete proklinjati umetnost?
Jer jednom kad je pustite u tako
ugledan i spokojan dom,
na kraju će sigurno odrediti
sudbinu vaše dece.*

Žozef Gišar

Prvo poglavlje

PARIZ – 1868.

Kad sam se probudila, nisam znala da ću se tog popodneva upoznati s njim. Kad sam otvorila oči i spustila se bosim nogama na hladan pod, nisam imala pojma da će običan susret razbiti moje postojanje i preoblikovati ga u svet koji ću jedva prepoznati.

Da sam znala, možda bih izabrala drugačije. Avaj, lako je vratiti se istim putem i primetiti skretanje kojim je trebalo poći.

Ali nije tako lako odabrati siguran put i provesti čitav život daleko od opasnosti, pitajući se šta je moglo biti.

Videla sam ga u Luvru. Razmenili smo poglede. Učtivo klimanje glavom. Po jednu reč. Ne više. Nije bilo prikladno, jer nas nisu zvanično predstavili jedno drugom.

Nisam mogla da ga ne primetim. Lepa odeća i svetla kosa izdvajali su ga od svih muškaraca koje sam u životu videla. Privlačio je pažnju i primoravao posmatrača da ga upija pogledom. Remek-delo koje se obraćalo duši.

Dogodilo se nedeljama kasnije, dok sam proučavala italijanske slikare, preslikavajući Rubensa sa svojom prijateljicom Rozali. Čula sam muške glasove kako odzvanjaju iza nas. Nerazgovetno, samo tonovi i promene glasa, obrasci govora koji su odjekivali kao simfonija boja u

gotovo praznoj muzejskoj galeriji. Jedna boja glasa tamna i bogata kao mračne senke. Druga, živahna kao rumenilo.

Nisam morala da se okrećem da bih znala. Zapamtila sam mu glas, pokrete, dok je preslikavao Italijane i Špance.

Način na koji je prilazio potezima četkicom – slici. Zaustavljanje. Povlačenje. Proučavanje. Prilaženje da nastavi. A onda, kao da je osetio da ga posmatram, na trenutak bi prekinuo svoj ples i podigao pogled, hvatajući moj kao istkanom mrežom. Nasmešio se, klimnuo glavom. Pre nego što sam stigla da se saberem i skrenem pogled, on se ponovo izgubio u Tintoretu.

Trebalo je da se postidim što sam tako drsko zurila, ali nisam. Naravno što bi Ispravnost sad spustila svoj težak teret, braneći mi da ga gledam.

Žamor glasova je prestao, sve se utišalo osim ritmičkog *tup-tup-tup* cipela i štapa za poštapanje na parketu.

Razgovor se nastavio, ni tri metra iza nas, prigušen u tajnovite šapate.

Rozali je nesvesno slikala. Kako sam joj zavidela na smirenosti.

Grickajući drveni kraj četkice, usmerila sam pogled u gole grudi Rubensove vodene nimfe, odlučna da ne ustuknem pred ovim neočekivanim događajem.

Bilo mi je drago što sam obukla zelenu haljinu, iako mi je bila pokrivena ružnom sivom radnom bluzom. Naravno, nisam skinula zaštitno odelo. Niti bih se doterivala i lickala kao budala. Ponašala sam se prirodno, kao da mu koraci nisu odzvanjali odmah iza mene.

Rozali je nešto mrmljala. Zvuk me je preplavio u kobaltnim talasima. Umočila sam vrh četkice u crvenu boju, vrteći je tako da čekinje upiju tu ljupku drskost. Tapkala sam po bradavici vodene nimfe.

„*Bonjour, Mesdemoiselles.*“*

Čvršće sam stegla svoju paletu.

Krajičkom oka videla sam kako se Rozali okrenula. Previše usplahireno. „*Bonjour, Monsieur Fantin.*“

* Franc.: Dobar dan, gospođice. (Prim. prev.)

Devojka sa ljubičicama

Ovlažila sam usne, ne skidajući pogled sa platna, sačekala sam pet otkucaja srca, zatim se okrenula, kao da sam upravo shvatila da više nismo same.

„*Bonjour.*“ Glas mi je zvučao hladno i tanko, kao ledenica koja se topi pod sjajem prolećnog sunca.

„Gospođice, mogu li da vam predstavim gospodina Eduara Manea?“

Pritiskala sam palcem ivicu palete dok šaka nije počela da mi trne.

„Gospodine Mane, predstavljam vam gospođice Rozali Risner i Bertu Morizo.“

„*Bonjour.*“ Naklonio se, brzo i propisno, preko svog štapa sa srebrnim vrhom. „Prilično sam upoznat sa radom, gospođice Morizo. Često sam uživao u njemu u Salonu. Veliki sam obožavalac.“

Reči su mu odjeknule u velikoj pozlaćenoj sali muzeja. Obožavalac? *Moj?* Nisam imala pojma ni da mi zna ime.

Da li me je zadirkivao?

Osmeh mu je delovao iskreno, ali, da sam predugo razmišljala o njegovim rečima, osetila bih nagoveštaj podsmeha u izvijenim uglovima usana.

„*Merci.*“* Oduprla sam se nagonu da se povučem. Nisam umela da razgovaram sa muškarcima. Reči mi nisu nikad nailazile lako. Mama me je uvek grdila zbog toga. Govorila je da će ljudi moje ćutanje doživeti kao gordost ili mrzovolju. Ipak, radije bih bila nema nego lupetala gluposti.

O, da. Najbolje je što se taj susret desio kao iznenađenje, što me gospodin Fanten nije upozorio na upoznavanje. Znae, sklona sam da zamišljam čudovišta u glavi. Mada ne mislim da je gospodin Mane bio čudovište.

*Au contraire.***

Iako me je sama veličina njegove ličnosti plašila koliko i oduševljavala. Divila sam se njegovoj slobodi, iskrenosti, spremnosti da istražuje i izražava ono što je stvarno, što je istina. Istovremeno je bio i zastrašujući i veličanstven. I oduzimao je dah.

* Franc.: Hvala. (Prim. prev.)

** Franc.: Naprotiv. (Prim. prev.)

Pravi majstor.

Prišao je, zaobilazeći do radne strane mog platna. „Šta to imamo ovde?“

Grlo mi se steglo, i verujem da sam tad shvatila kako se Eva osećala u bašti kad je shvatila pravi značaj svoje nagosti.

Bila je to obična slika, Rubensov *Dolazak kraljice u Marselji*. Podigla sam bradu da ga pogledam u oči.

Proučavao mi je lice, i usne su mu se izvile u prijatan osmeh. „Prelepo.“

Mon Dieu,* baš je smeo. Slušala sam priče o njegovim podvizima, ali ko je mogao znati koliko je toga bilo ulepšano! Nije bio boem. Uprkos svom izgledu, bio je pravi gospodin, ako ne i kicoš.

Brzo sam ponovo pogledala u raskošne obline vodene nimfe. Osećala sam da me gospodin Mane gleda, opušteno me procenjujući. Ipak, činilo mi se da je potpuno sposoban da privuče svu pažnju na sebe.

Da sam bila sklona crvenilu, pocrvenela bih. Hvala nebesima što mi telo nije imalo tu naviku da odaje moje emocije. Od svih svojih vrlina, bila sam zahvalna na suzdržanosti.

Duboko sam udahnula. Miris lanenog ulja smirivao mi je uznemirene živce. Dodirnula sam vrhom četkice oker boju sa namerom da potamnim senke ispod nimfina grudi, ali, kad je četkica prešla preko krivine boje mesa, izbila je crvena. Dobijena narandžasta pruga ličila je na groznu, krvavu zjapeću ranu.

Mane je stisnuo usne u ravnu, zamišljenu liniju. „Zašto mešate te boje?“

Klaustrofobično peckanje prošlo mi je kroz udove. „Gospodine Mane, oprostite, ali ne mogu da radim kad mi virite preko ramena.“

„Izvinite, gospođice. Ni ja ne bih mogao da radim pod tim uslovima.“

Ako sam ga uvredila, bio je preveliki gospodin da bi dizao galamu zbog moje greške. Naravno, mislila sam da će mi reći zbogom i otići. Bilo mi je muka od pomisli da priznam mami da sam konačno upoznala velikog Eduara Manea i uspela da ga uvredim za manje od četvrt sata.

Ipak, ostao je. „Možda bih mogao nešto da predložim?“

* Franc.: Moj bože. (Prim. prev.)

Devojka sa ljubičicama

Nisam ništa rekla, što je on sigurno pogrešno razumeo kao saglasnost. Prišao je bliže, tela su nam bila udaljena na dah. Drsko, kako samo možete zamisliti, uzeo mi je četkicu sa palete. Dugim, čistim prstima brzo mi je prešao preko palca. Peckavi sjaj mi se raširio preko grudi i grla, i odmakla sam se da stvorim razdaljinu između nas.

Opušten dok je izvodio dobro poznat pokret, prosto je naneo boju na četkicu. Laknulo mi je što nije gledao u mene. Jer da jeste, plašim se da bi video idiotkinju kako zuri u njega otvorenih usta; devojkicu zaglupelu zbog dodira muškarca.

Rozali i Fanten su prekinuli razgovor i posmatrali Manea kako radi. Zadivljeno sam gledala kako popravljala ranu koju sam stvorila. Ni Rubens ne bi mogao bolje.

Proučavala sam ovu sliku nedeljama. Ipak, dok sam ga gledala kako pretvara moju ružnu grešku u savršenstvo, kao da sam je videla prvi put.

Rozali mi je uputila zbunjen pogled.

Ali nisam ga prekidala. Kako sam mogla da objasnim njoj, kad čak ni meni nije bilo jasno?

U prisustvu starih majstora, uz poglede vodenih nimfi podignutih ka nebesima i negodujuće zurenje Marije de Mediči, mora da sam ličila na sluškinju, koja je poslušno držala paletu za svog gospodara. Devojkicu potpuno očaranu snagom genija.

Završio je. Gurnuo je četkicu prema meni, delujući prilično zadovoljan sobom.

Pružila sam ruku da je uzmem, ali nije je puštao. Na moj užas, blago ju je cimnuo, povlačeći i moju ruku i četkicu, prema sebi. Oči su mu sijale kao dva sjajna siva jezerceta.

„Da, divno, zaista“, promumlao je.

Usta su mi bila suva. „Gospodine, drski ste što uzimate takvu slobodu. Nisam vaša učenica.“

„Gospođice, ja i ne uzimam učenike pod svoje. Prezauzet sam sopstvenim poslom da prihvatim odgovornost za negovanje tuđih stvaralačkih hirova. Čak i da uzimam, vi ste previše ostvareni i ugled vam je previše nadmoćan da bih donosio tako nedostojne pretpostavke. Molim vas, oprostite mi ako sam vas uvredio.“

I dalje držeći četkicu, uhvatio me je za ruku i nagnuo se. Ovog puta nije me šaljivo cimao. Samo je uhvatio moju malu šaku u svoju, čvrstu i veliku.

Njegova koža dodirivala je moju kožu.

Čisto.

Iskreno.

Čudan osećaj spuštao mi se niz kičmu i širio se stomakom. Izvukla sam ruku iz njegove i spustila sam je na stomak, trudeći se da dišem. Kao da mi je neko stegao korset tako jako da mi je presekao disanje. U meni je proključala groznica i raširila mi se do lica i udova, skupljajući se na osetljivim mestima na koja prave dame ne bi trebalo da obraćaju pažnju.

„Gospođice? Ne izgledate dobro. Sedite, molim vas. Dozvolite da vam pomognem.“

Sad me je uhvatio za lakat. Pustila sam da me otprati do drvene klupe na sredini galerije, gde sam sela.

„Berta?“ Rozali je klekla ispred mene, i pritisnula mi hladnim prstima obraze. Njen dodir mi je pomogao da se fokusiram i podsetio me na sve što sam čula o navodnom uticaju čuvenog gospodina Manea na lepši pol. Kako su njegov brzi um i domišljatost opčinjavali i muškarce i žene.

Bila sam ljuta na sebe što sam se ponašala kao *imbécile*. *Je ne suis pas une femme légère*. Nisam bila budalasta žena. Trebalo je da budem imuna na takve gluposti, naročito kad je bio u pitanju muškarac koji je sigurno imao toliko ljubavnica koliko i kontroverzi koje su se kovitlale oko njega.

„Mora da sam se prehladila.“ Da, to je to. „Rozali, trebalo bi da završimo. Iscrpljena sam.“

„Naravno. Sakupiću naše stvari.“

Sedela sam još malo.

„Molim vas, dozvolite gospodinu Fantenu i meni da vas bezbedno otpratimo kući.“

„Neće biti neophodno.“ Ustala sam, osećajući se jače.

„Gospođice, to je naša dužnost“, rekao je Fanten.

Odmahnula sam glavom i učutkala ga uz odmahivanje rukom. Poslednje što mi je trebalo bilo je da stignem kući u pratnji dvojice muškaraca. Tek tako ne bih spasla ni trunčicu dostojanstva.

Devojka sa ljubičicama

„Kako želite, gospođice“, rekao je gospodin Mane.

On i Fanten razmeniše poglede. Otišla sam do svog štafelaja da oslobodim dragu Rozali pakovanja mojih boja.

Mane je čekao dok sam brisala mokru boju sa palete, pazeći da ne uprljam ruke. Umotala sam drvenu ploču u pamučnu tkaninu.

„Bojim se da vas ostavljam sa najneprijatnijim utiskom“, rekao je.

„*Non.** Samo sam iscrpljena. Za to ne možete da krivite sebe.“

„Onda ćete mi pružiti još jednu priliku da popravim utisak?“

„Bojim se da ne razumem, gospodine.“

„Želeo bih priliku da se predstavim na bolji način.“

„Kako želite, gospodine.“

Ubacila sam četkicu u torbu, zatim sam skinula sivu radnu bluzu i zagladila gornji deo haljine.

Pogledom mi je ispratio pokrete. „Dobro, onda.“

„Dobro.“

Mahnuo je rukom ka Fantenu. „*Au revoir, Mesdemoiselles.*“**

„*Au revoir, Messieurs*“,*** odgovorila je Rozali.

Dvojica muškaraca su se udaljila. Ali kad su stigli do vrata galerije, Mane se okrenuo prema meni i podigao štap. „Za druge prilike, gospođice.“

* Franc.: Ne. (Prim. prev.)

** Franc.: Doviđenja, gospođice. (Prim. prev.)

*** Franc.: Doviđenja, gospodo. (Prim. prev.)

Drugo poglavlje

*Postoje neki ljudi koje zavoliš
smesta i zauvek.*

Nepoznati autor

„Ne mogu da verujem da si ga upoznala“, jadikovala je moja sestra Edma dok smo slikale jedna pokraj druge u našem ateljeu. „Jedan dan ne odem da preslikavam i Fanten dovede Manea na upoznavanje. Neću mu nikada oprostiti.“

A nezadovoljstvo zbog propuštenog upoznavanja nije izrazila jednom, već se požalila još milion puta otkako sam upoznala Manea ni dvadeset četiri sata ranije. Edma i mama hvatale su se za svaku reč, preklinjući za pojedinosti, dok nisu zadovoljno iscedile iz mene sve što sam mogla da ponudim.

Mama je obično pratila sestru i mene kad smo odlazile na preslikavanje, ali Edma je juče odlučila da ne ide u Luvr kako bi primila Adolfa Pontijona, koji ju je posećivao ovih dana češće nego što mi se dopadalo.

Kad je trebalo birati između umetnosti i ljubavi – pa, za mamu nije bilo izbora kad je ljubav u pitanju. Ona i Edma ostale su kod kuće da zabavljaju Adolfa, a ja sam tog jutra otišla sa Rozali.

Ne znam ko je bio rastrojeniji zbog propuštenog uzbuđenja. Ali barem je majka odbacila njeno razočaranje uz jednostavno: „Kad samo

Devojka sa ljubičicama

pomislim na sve one sate koje sam presedela u tom bednom muzeju. Okrenem glavu na tren i *voilà!*“

Mama i tata bili su dobri ljudi. Dok većina roditelja zahteva da im ćerke zrele za udaju i ne prilaze hobiju kao što je slikanje, osim ako nije prolazna zaluđenost, moji su nama udovoljavali.

„Talenat koji ti i tvoja sestra posedujete donosi vašem ocu i meni veliku radost. Ne tako veliku kao dan kad ćete se udati, ali u međuvremenu, biće dovoljno.“

Znala sam da će doći dan kad će ona i tata očekivati od mene da položim četkicu i stupim u brak. Zasada, cvetanje Edminog odnosa sa Adolfom izgleda da je odvlačilo pažnju od moje krajnje nezainteresovanosti za muškarce koji su dolazili da mi se udvaraju.

U ateljeu, Edma je još jednom žalosno uzdahnula. Umešala sam smaragdnu u list mrtve prirode koju sam slikala. „Šta da ti radim kad si imala pametnijeg posla juče nego da ideš da vežbaš preslikavanje.“

Zakolutala je očima. Kratko smo slikale u tišini.

„Kako je Adolf?“, pitala sam.

„Dobro. Je li Mane veoma visok? Nisi spomenula njegovu visinu.“

„Edma, ovo postaje naporno. Jutros ni o čemu drugom ne pričaš. Pričaj mi o Adolfovoj poseti.“

„Nema šta da se priča o Adolfu“, rekla je. „Sve je tako dosadno. Ceo život mi je dosadan. Mogla bi da mi udovoljiš. Kad mi pričaš o susretu, kao da sam i sama to doživela. Mislila sam da ćeš to shvatiti, ali *non*, izabrala si da čuvaš sve samo za sebe.“

I jesam sačuvala nekoliko sitnica. Jednu naročito: da je, uprkos tome što je i Rozali bila prisutna, izgleda video samo mene. I bila sam srećna zbog toga.

Nisam to mogla reći Edmi ili mami. Zvučalo bi glupo. Zato sam prećutala tu divnu sitnicu. Da uživam u njoj. Kao dete sa ukradenim slatkišem, uživaću u skrivenoj misli dok ležim budna ponovo vrteći taj susret u glavi.

Odgonetajući svaki postupak. Svaki osmeh. Svaku reč.

Njegova ruka na mojoj.

U mislima sam krenula ka njemu bez oklevanja. Stajali smo tako blizu da sam mu osećala dah na obrazu, uhu, vratu...

„Slušaš li me?“ Edma je nezadovoljno dunula i odmakla stolicu dalje od štafelaja. Drvene noge su nestrpljivo zarežale preko drvenog poda. Ali nije ustala. Umesto toga, nagnula se prema portretu i radila stakato bockanjem.

„Možda ćeš se sad više zanimati za preslikavanje u muzeju?“ Izvila sam obrvu ka njoj, što bi joj obično izmamilo osmeh. Namrštila se, ali onda se lukavo osmehnula.

„*Oui*“,^{*} rekla je. „Možda smo razvile veliku želju za onim što bi majstori mogli da nas nauče.“

Zajedno smo se nasmejale. Bilo mi je drago što joj se raspoloženje popravilo.

„U stvari“, rekla je, a oči su joj sijale od nove zamisli, „hajde odmah da posetimo majstore. Dođi, Berta, idemo.“

Kad sam čula ovaj predlog, ili možda zbog njenog ushićenja, osećala sam se kao da silazim strmim stepenicama nesigurna u svoj oslonac. Duboko sam udahnula – miris boje i ulja i hortenzija. Stomak mi je stao.

„Ručak je skoro gotov. Ići ćemo u petak.“

„Ali danas je sreda. To je za dva dana. Zašto ne danas?“

„Edma, razmisli. Misliš li da on živi u Luvru i dan i noć? Ne možemo biti sigurne da će biti tamo. Osim toga, ne želim da delujem preterano zainteresovano. Dobro će nam doći da nekoliko dana ne idemo.“

„Neće *nama* dobro doći. Misliš samo na sebe, i to nije pošteno.“

„*Non*, moja draga, draga Edma, nije pošteno što se ljutiš zbog nečeg tako beznačajnog.“

Lupila je nogom u papuču o pod, ljuteći se. Crna podignuta kosa isticala joj je zajapurene obraze. Izgledala je tako detinjasto u ružičastoj haljini koja joj je virila ispod raskopčane slikarske košulje. Držeći četkicu, opustila je ruke uz stolicu, i uvređeno stisnula usne.

Zakikotala sam se. Nisam mogla da se suzdržim.

Ljutito me je pogledala i bacila četkicu na sto umrljan bojom koji se nalazio između naših štafelaja. Zazvučalo je kao zvono kad je udarila u grupicu staklenih tegli – u nekima su bile boje i četkice, druge su bile

* Franc.: Da. (Prim. prev.)

Devojka sa ljubičicama

dopola ispunjene lanenim uljem – i konačno se zaustavila među raznim prljavim paletama i odbačenim tubama s bojom.

Ustala je.

Okrenula sam se svojoj mrtvoj prirodi i savršeno istakla cvetnu laticu. Ona se spustila na braon kauč uza zid iza mene. Stari komad nameštaja ispustio je *puuuf* i zaškripao pod pritiskom.

„Hmmm.“

Sve sam videla tako jasno u glavi, najiskreniji izraz nezadovoljstva rezervisan isključivo za retku priliku kad se sestra i ja nismo slagale. Trista šezdeset dana godišnje smo se slagale divno.

Kad nismo, čak je i najsitnije pitanje delovalo katastrofalno.

Bolelo me je što sam videla da je ljuta. Ali gotovo sam se oduzela od pomisli da se danas ponovo suočavam sa *njim*.

Prerano.

Previše sam bila radoznala da vidim kako je nameravao da se predstavi u boljem svetlu.

Čudan uskovitlan osećaj vratio mi se u stomak. Zgrčili su mi se nožni prsti u papučama. Čvrsto sam ih skupila da se suprotstavim ošamućenosti. Ovog puta me barem taj osećaj nije iznenadio. Mogla sam da nadmudrim bilo šta što me ne iznenadi.

Okrenula sam se na stolici da se suočim sa sestrom, koja je sedela na kauču sa laktovima na kolenima, bradom na dlanovima, i namrštenim lepim licem.

„Ne duri se, Edma. Ako moraš da ideš u Luvr, vidi sa mamom hoće li da ide sa tobom. Ako je on tamo, možeš da ga *uzmeš* samo za sebe.“

„*Qu'est-ce que c'est?*“* Mamin glas, oštar kao čisto belo platno, začuo se sa vrata. Ušetala je u sobu, držeći pismo. Rumeni obrazi i svetloplava haljina bili su joj usklađeni sa srebrnom kosom. Gledala je čas u Edmu čas u mene. „Je li sve u redu?“

Edma me je streljala očima. Pogledom me je upozoravala. Oči su joj bile dve otrovne strelice.

Obratila sam se mami: „Samo smo razgovarale o tehnicima.“

* Franc.: Šta je to? (Prim. prev.)

„*Oui*“, promumlala je Edma, i dalje se mršteći. „Govorila sam Berti kako joj je *perspektiva* potpuno pogrešna. Cvet je...“, namrštila se na mene, „*prevelik* za vazu.“

Mama je prišla mojoj slici. Proučavala ju je na trenutak, zatim se ponovo okrenula ka sestri.

„Mislim da je lepo. Ne vidim ništa pogrešno.“ Namrštila se. „Sedi kao dama, Edma. Lepše sam te vaspitala. Danas si zlovoljna.“

Edma se povukla na ivicu kauča i sela pravo kao strela, ali nije pokušavala da sakrije svoje nezadovoljstvo.

„Možda će te ovo razveseliti.“ Mama je zamahala bež pismom. „*Madam Ogista Manea* pozvala nas je na večeru sutra uveče.“

Ime *Mane* mi je odjeknulo kao činele u glavi. Osetila sam vrtoglavicu koja kao da me je podigla i otupela mi telo. Videla sam Edmu kako skače i žuri do mame.

Trebao mi je trenutak da shvatim smisao: pismo je možda poslala *madam Ogista Manea*, njegova majka, ali svuda na tom pozivu bilo je ispisano *gospodin Eduar Mane*. Dakle, tako je nameravao da me zadivi. Pod sopstvenim uslovima, na sopstvenom terenu.

Toliko je trebalo da pogodim.

„Poziv samo dan ranije?“ Mama me je značajno pogledala, i osetila sam kako se skupljam u sopstvenom telu. „Zar on misli da smo tako neomiljene da nemamo drugih planova?“

Zaustila sam da nešto kažem, ali Edma me je presekla.

„Nemamo planova. Da imamo, mislim da bi trebalo da ih otkažemo. Ne primamo svakog dana takav poziv.“

Mama mi je pružila pismo. Divlja ruža. Ako ga ne uhvatim pažljivo, ubošće me. Kažiprstom i palcem uzela sam ga iz njene ispružene ruke. Edma mi je prišla, smeškajući se, u znak skromne pomirljivosti. Naslonila se ramenom na moje dok se naginjala da bolje vidi. Držala sam ga tako da obe možemo da pročitamo.

Pismo, otmeni crni rukopis na postojanoj bež karti, jednostavno je govorilo: „Molim vas, dođite na večeru, u Ulicu Sent Petersbur četrdeset devet. Četvrtak uveče, sedam sati. Javite u slučaju izvinjenja.“

Izvinjenje.

Devojka sa ljubičicama

Jesam li se toga plašila? Hoću li zažaliti ako otkrijem da je samo običan smrtnik? Da će junak svega zapanjujućeg i stvarnog biti prevarant? Dokazaće se da je samo muškarac?

„Ići ćemo?“, pitala sam mamu.

„Pretpostavljam. Pošto vam je otac odsutan, imaćemo šta da mu pričamo kad se vrati. I imaću priliku da sama procenim je li vaš Eduar Mane tako privlačan kao što tvrdite.“

U stomaku sam imala osećaj kao da sam kamen bačen u duboku vodu.

Edma me je zgrabila za ruku i povukla sa stolice. Vrtela nas je ukруг, stežući poruku u ruci. Ugao krutog papira usecao mi se u dlan.

Zašto bih brinula!

Uvek sam bila otporna na zavodjenja udvarača, zašto bi ovo bilo drugačije! Većina muškaraca su veliki zavodnici, a imaju vrlo malo suštine. Svaki je očekivao da mi bude važniji od slikanja. Svaki je zahtevao ustupke. Nažalost, nisam nikad upoznala muškarca koji je zasenio obećanje sledeće slike koja me je mamila. Izazivala me. Zavodila. Dok je ne postavim na platno i poigram se njome.

Edma i ja prestale smo da se okrećemo, ali u glavi je nastavilo da mi se vrti. Slike, okačene jedna iznad druge na zidovima ateljea, plesale su oko mene dok sam pokušavala da povratim ravnotežu. Pogledala sam u zgužvani papir u ruci, i imala veoma uznemirujući osećaj da mi se svet pomera ispod nogu.

U budoaru koji je mirisao na parfem *violet de parma*, Edma i ja smo čavrljale i poveravale se. Vrtoglave brige. Nenadane panike. Strepnja rođena iz glupih konstrukcija.

„Kad je Fanten dolazio juče, rekao mi je da je Emanuel Šabrije svirao Sen-Sansov *Mrtvački ples* prošle nedelje u Maneovom *soirée*“, rekla je Edma, bez daha. Oči su joj blistale dok me je češljala. Zastala je i pokušavala me u staklu. „Koje ćeš mu reći prvo uputiti?“

U glavi sam vežbala tu scenu milion puta, ali, stavljena na probu, nisam mogla da se setim nijednog sloga.

„Pretpostavljam da ću reći: *'Bonsoir.'*“*

„To će mu sigurno zapaliti srce.“

„Ako je tako, rekla bih da ga je prelako zadiviti.“

Edma je spustila četkicu. Znala sam da me je prozrela. Drhtavim prstima podigla sam ogledalo sa srebrnom drškom i proučila svoj izraz.

Zažmurila sam, plitko udahнула, i spustila ogledalo. Začulo se lomljenje kristala. Otvorila sam oči i uhvatila bočicu parfema pre nego što se otkotrljala sa toaletnog stočića. Poklopac je ispao i tečnost mi se prosula po ruci. Slatki miris ljubičica preplavio mi je čula i smirio usplahirene živce.

Edma se zakikotala.

Morala sam i ja da se nasmejem. Draga, slatka Edma, koja me je tako dobro poznavala, ponekad bolje nego što sam znala samu sebe.

Dok smo vezivale trake, stezale korsete, poravnavale nabore i ispravljale šešire, odavno nismo bile tako raspoložene. Krijući svoju želju kao zlatni prsten uvučen u otmenu kutiju od slonovače, mirisala sam svoje snove preostalom vodicom od ljubičica i umirivala nesigurne ruke navlačenjem satenskih rukavica.

Konačno, kad nije preostalo ništa više osim da krenemo na sedeljku, još jednom sam proverila svoj odraz u ručnom ogledalu. Lepe drangulije na mom toaletnom stočiću svetlucale su na polusvetlu. Jedan nesmotren pokret i te tričarije porazbijale bi se na podu.

Ali ovog puta, dok sam vraćala ogledalo na sto, sporim, odlučnim pokretom, ruka mi nije drhtala.

* Franc.: Dobro veče. (Prim. prev.)